

Integraal Waterbeleid

Demerbekken

Samen werken aan water

DEMERBEKKEN BEKKENSPECIFIEK DEEL

STROOMGEBIEDBEHEERPLAN VOOR DE SCHELDE 2016-2021

INHOUD

EEN KORTE VOORSTELLING	5
BELANGRIJKE GEBIEDEN UITGELICHT	21
DEMER EN MUNSTERBEEK	23
HERK EN MOMBEEK	25
WINGE, MOTTE EN BEGIJNENBEEK	27
ZWARTE BEEK	28
GETES, MELSTERBEEK EN VELPE	30
SCHULENSBROEK EN WEBBEKOMS BROEK	32
DE WIJERS	34
VALLEI VAN DE 3 BEKEN	35
WATEROVERLEG IN HET BEKKEN	37

DEMERBEKKEN BEKKENSPECIFIEK DEEL

STROOMGEBIEDBEHEERPLAN VOOR DE SCHELDE 2016-2021

WOORD VOORAF

Beste lezer

Ook de komende jaren zetten waterbeheerders, rioolbeheerders en andere partners in het integraal waterbeleid hun inspanningen voor een betere waterkwaliteit en minder wateroverlast in het Demerbekken verder. Stap voor stap werken ze aan een goede watertoestand. Zo herstellen ze de structuur van waterlopen, werken ze vismigratieknelpunten weg, breiden ze het rioleringsstelsel verder uit, voorzien ze bijkomende overstromingsgebieden, enz. Het stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde en het bekkenspecifieke deel voor het Demerbekken geven hierbij de richting aan.

In vier speerpuntgebieden en negen aandachtsgebieden schakelen we een versnelling hoger. In die gebieden willen we in 2021 of 2027 een goede watertoestand bereikt hebben. Het bekkensecretaariaat brengt er alle betrokkenen samen in een gebiedsgericht overleg om maatregelen en acties te bundelen en op elkaar af te stemmen. Zo komen we op het terrein sneller tot resultaat.

Met deze brochure bieden we u een voorsmaakje van wat u de komende jaren mag verwachten in het Demerbekken. We zetten enkele gebieden en acties in de kijker. Benieuwd naar meer? U kunt het volledige bekkenspecifieke deel nalezen op de website www.demberbekken.be.

Veel leesplezier

DEMER
BEKKEN

EEN KORTE VOORSTELLING

WAT MAAKT HET DEMERBEKKEN ZO SPECIAAL?

Schulensbroek, knooppunt van valleien

In het Demerbekken stromen onbevaarbare waterlopen als de Demer, de Gete, de Herk, de Velpe, de Zwarte Beek en de Begijnenbeek samen ter hoogte van het overstromingsgevoelig gebied van Schulen en Webbekom. Dit knooppunt van valleien, belangrijk voor waterveiligheid en natuur, is verder verbonden met de Demer, die vanaf Diest tot aan zijn monding in de Dijle als bevaarbaar gecatalogeerd wordt.

Het Demerbekken is een open, landelijk gebied met een actieve landbouw en veel waardevolle natuur.

Mozaïek van Kempen, Haspengouw en Hageland

Ten noorden van de Demer vinden we het typische plassenlandschap in de zandbodems aan de rand van het Kempisch plateau. Ten zuiden van de Demer komen we in de meer reliëfrijke zandleem- en leemgebieden (Hageland, Vochtig Haspengouw, Droog Haspengouw). De zuidelijke gordel van het Demerbekken is dan ook sterk erosiegevoelig.

Waterlopen en gemeenten in het Demerbekken

Landelijk gebied met veel natuur en landbouw

Het Demerbekken is een open, landelijk gebied met een actieve landbouw en veel waardevolle natuur. De blauwgroene linten van waterlopen en hun valleien vormen belangrijke natuurverbindingen. Dat vraagt om een integrale, gebiedsgerichte en projectmatige aanpak. Er is nog veel open ruimte, dus kunnen natuurlijke waterberging, natuurontwikkeling en gerichte zachte recreatie samen gerealiseerd worden.

Regenrivier, gevoelig voor overstromingen

Hoewel er in de bovenloop van de Demer meerdere bronwaterlopen voorkomen, is de Demer een echte regenrivier. Hij reageert sterk op neerslag, wat bij hevige regen piekdebieten tot gevolg heeft.

De zware bedijking langs de Demer, vooral tussen Werchter en Aarschot, beïnvloedt het hydraulische regime. Door de bedijking kan het waterpeil bij grote afvoeren vrij hoog stijgen zonder dat de Demer buiten haar oevers treedt. Bij deze hoge waterpeilen kunnen de zijwaterlopen hun water niet meer kwijt aan de Demer. Ze worden dan opgestuwd en overstromen.

Overstromingsgebieden en natuurlijke waterberging

Het gecontroleerde overstromingsgebied (GOG) in Schuilen kan tijdelijk water van de Demer bergen, het GOG in Webbekom bergt het water van de Velpe en de Begijnenbeek-Leugenbeek. Meer opwaarts in de Velpe zorgen de GOG's in Hoeleden, Stevoort en Halen voor een tijdelijke waterberging om wateroverlast te vermijden.

In de valleien van verschillende zijwaterlopen van de Demer wordt het water bij piekdebieten opgehouden, wat zorgt voor de gewenste vertraagde afvoer. Om deze natuurlijke waterberging te behouden, is het van cruciaal belang om de open ruimte in het Demerbekken te vrijwaren. De natuurlijke bergingscapaciteit van de valleien kan zelfs nog sterker aangesproken worden.

Het Albertkanaal: Maaswater op weg van Luik naar Antwerpen

Het Albertkanaal, dat de Antwerpse haven met de Maas verbindt, loopt voor een groot deel parallel met de Demer. Het is een belangrijke ader voor de scheepvaart en economie en wordt hoofdzakelijk gevoed met Maaswater. In die zin staat het hydrografisch los van de Demer. Naast de benedenloop van de Demer tussen Diest en Werchter, is het Albertkanaal de enige bevaarbare waterloop in het bekken.

Enkele Demerdata

Het Demerbekken is het grootste bekken van Vlaanderen en omvat 51 gemeenten. Het strekt zich voor twee derde uit over de provincie Limburg en voor één derde over de provincie Vlaams-Brabant.

Het brongebied van de Demer bevindt zich in Berg, een deelgemeente van Tongeren, in het zuiden van de provincie Limburg. Wanneer de Demer in de Dijle uitmondt, heeft het water vanaf de bron 84 km afgelegd.

Het Vlaamse gedeelte van het Demerbekken heeft een oppervlakte van 1.922 km². Het volledige hydrografische Demerbekken is 2.334 km² groot, de bovenlopen van de Grote Gete en Kleine Gete bevinden zich in Wallonië.

Stroomgebiedbeheerplan, instrument voor een integraal waterbeheer

De stroomgebiedbeheerplannen geven uitvoering aan het decreet Integraal Waterbeleid, een decreet dat twee Europese richtlijnen omzet in Vlaamse wetgeving:

- » De Kaderrichtlijn Water (2000) wil de waterkwaliteit en de watervoorraden in Europa veilig stellen, de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte afzwakken en de lidstaten verplichten duurzaam met water om te springen.
- » De Overstromingsrichtlijn (2007) vraagt om het risico op overstromingen beter in te schatten en maatregelen te nemen om de schade te beperken.

De plannen geven ook invulling aan de beleidsvoornemens uit de waterbeleidsnota van de Vlaamse Regering.

Europa deelt haar watersysteem op in de stroomgebieden van de grote rivieren en pakt het waterbeheer aan per stroomgebieddistrict. Een stroomgebieddistrict wordt gevormd door een of meer aan elkaar hangende stroomgebieden, samen met het grondwater en het kustwater dat erbij hoort. Vlaanderen ligt voor het grootste deel in het internationale stroomgebieddistrict van de Schelde en voor een kleiner deel in dat van de Maas. Vlaanderen deelt het watersysteem verder op in elf bekkens, waaronder het Demerbekken. Het water in een bekken stroomt naar één of naar enkele grotere en meestal bevaarbare waterlopen.

Elke zes jaar stelt Vlaanderen stroomgebiedbeheerplannen voor de Schelde en de Maas vast. In die plannen worden de maatregelen vastgelegd die Vlaanderen zal nemen om de toestand van het oppervlakte- en grondwater te verbeteren en om ons beter te beschermen tegen overstromingen. Op 18 december 2015 keurde de Vlaamse Regering de stroomgebiedbeheerplannen voor de periode 2016-2021 goed.

De plannen bevatten verschillende onderdelen:

- » plandelen op het niveau van Vlaanderen
- » plandelen op het niveau van een bekken (bekkenspecifieke delen).
- » plandelen op het niveau van een grondwatersysteem (grondwatersysteemspecifieke delen)
- » een maatregelenprogramma
- » zoneringsplannen en gebiedsdekkende uitvoeringsplannen per gemeente.

Meer informatie over de stroomgebiedbeheerplannen of over het integraal waterbeleid in Vlaanderen? Ga naar www.integraalwaterbeleid.be of lees de brochure 'Samen voor een gestroomlijnd waterbeleid'.

Bekkenspecifiek deel, focus op het oppervlaktewater in het bekken

Een bekkenspecifiek deel van een stroomgebiedbeheerplan focust op het oppervlaktewater in het bekken en bestaat uit volgende hoofdstukken:

- » Een algemene beschrijving van de ligging van het bekken en van wat het bekken kenmerkt.
- » Analyses beschrijven de belangrijkste economische sectoren in het bekken en de invloed van deze sectoren op het watersysteem. Ook de aanwezigheid van beschermde gebieden en het overstromingsrisico in het bekken wordt in dit hoofdstuk behandeld.
- » De milieudoelstellingen waaraan de toestand van het oppervlaktewater getoetst wordt en de huidige toestand in het bekken.
- » De visie op het waterbeheer in het bekken. Welke watergebonden problemen doen zich voor en hoe wil de overheid de problemen aanpakken.
- » De acties om de toestand van het oppervlaktewater te verbeteren of ons beter te beschermen tegen overstromingen, hebben betrekking op het ganse bekken, op een bepaald gebied of op een bepaalde waterloop in het bekken.
- » Een beknopt overzicht van de vooruitgang van de toestand van het watersysteem in het bekken in de voorbije zes jaar en een overzicht van de gemotiveerde afwijkingen op het behalen van de milieudoelstellingen.

Raadpleeg het bekkenspecifieke deel voor het Demerbekken op www.demberbekken.be.

WIE ZIJN DE SPELERS IN HET BEKKEN?

WATERLOOPBEHEERDERS

Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z) (Vanaf 1 januari 2018 gefuseerd met nv De Scheepvaart in De Vlaamse Waterweg nv.)	<ul style="list-style-type: none"> • beheert de Demer van Diest tot Werchter
NV De Scheepvaart (Vanaf 1 januari 2018 gefuseerd met W&Z in De Vlaamse Waterweg nv.)	<ul style="list-style-type: none"> • beheert het Albertkanaal
Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	<ul style="list-style-type: none"> • beheert de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie
Provincies Vlaams-Brabant en Limburg	<ul style="list-style-type: none"> • beheren de onbevaarbare waterlopen van tweede categorie buiten de wateringen
Bekkevoort, Beringen, Bierbeek, Glabbeek, Halen, Hasselt, Hechtel-Eksel, Herk-de-Stad, Heusden-Zolder, Holsbeek, Houthalen-Helchteren, Kortenaeken, Lummen, Rotselaar, Tielt-Winge, Tienen (De andere gemeenten droegen in 2014 of 2015 het beheer over aan de provincie. Deze waterlopen zijn geherklasseerd naar waterlopen van tweede categorie.)	<ul style="list-style-type: none"> • beheren de onbevaarbare waterlopen van derde categorie op hun grondgebied buiten de wateringen
Wateringen De Begijnenbeek, De Grote Gete, De Herk, De Kleine Gete, De Mene, De Molenbeek, De Motbeek, De Natte Nest, De Velpe, De Winge en Meenselbeek, Het Schulensbroek, Het Velpedal, Het Vereveld, Schakkebroek-Terbermen, Sint-Truiden en Watering van de Acht Beken	<ul style="list-style-type: none"> • beheren de onbevaarbare waterlopen van tweede en derde categorie binnen de wateringen

KWALITEITSBEHEER VAN HET OPPERVLAKTEWATER

Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	<ul style="list-style-type: none"> • meet en modelleert de oppervlaktewater- en waterbodemkwaliteit en rapporteert erover • meet, inventariseert en modelleert de emissies in het water en rapporteert erover • houdt toezicht op de drinkwatervoorziening en de waterzuivering • adviseert milieuvergunningaanvragen voor afvalwaterlozingen
Nv Aquafin	<ul style="list-style-type: none"> • ontwerpt en bouwt de bovengemeentelijke infrastructuur voor waterzuivering • exploiteert rioolwaterzuiveringsinstallaties en bovengemeentelijke rioleringen
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> • staan in voor de uitbouw en het beheer van het gemeentelijk rioleringsstelsel
Watermaatschappijen en rioleringsinstanties	<ul style="list-style-type: none"> • zijn verantwoordelijk voor de opvang, het transport en de zuivering van het afvalwater (Voor de uitvoering van deze saneringsplicht, hebben de watermaatschappijen contracten afgesloten met de gemeenten en Aquafin, met daarin afspraken over de organisatie en de financiering).

DRINKWATERVEROORZIENING

De Watergroep	<ul style="list-style-type: none"> • staat in voor de winning, distributie en het transport van drinkwater
---------------	---

GRONDWATER

Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	<ul style="list-style-type: none"> • beheert de kwaliteit en de kwantiteit van het grondwater
----------------------------------	--

OP WEG NAAR DE GOEDE TOESTAND

De Europese kaderrichtlijn Water wil voor al het oppervlaktewater in Europa de goede toestand bereiken. De goede toestand voor oppervlaktewater heeft een ecologische en een chemische component.

We zijn er nog niet...

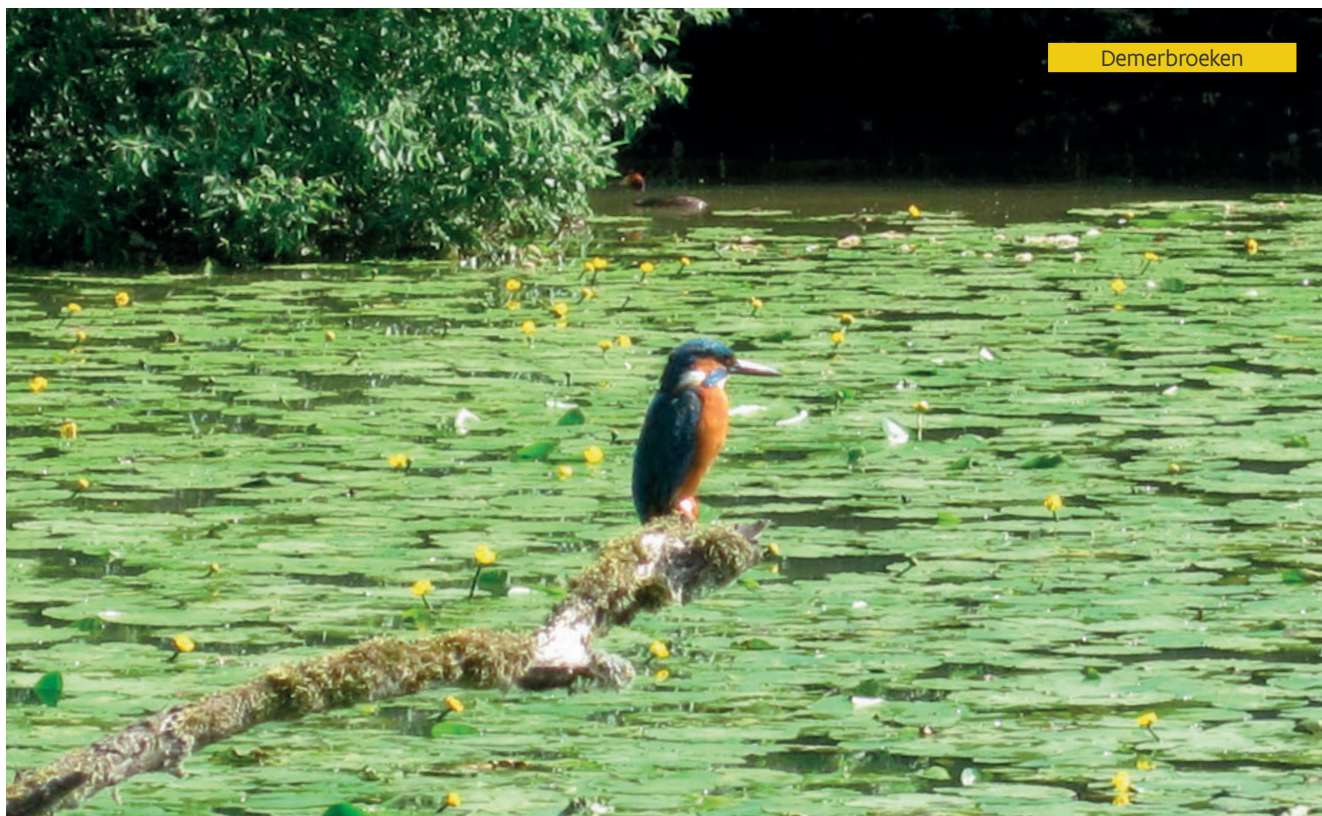
Geen enkele grotere waterloop in het Demerbekken haalt een goede watertoestand. De Zwarte Beek, het Zwartwater en de Demer stroomafwaarts van Hasselt halen een matige ecologische toestand. Van de lokale waterlopen halen de Munsterbeek en het bovenstroomse deel van de Zwarte Beek een matige ecologische toestand.

Voor de macro-invertebraten (kleinere waterdiertjes) scoren de Munsterbeek, de Demer tussen de monding van de Munsterbeek en de monding van de Stiemerbeek,

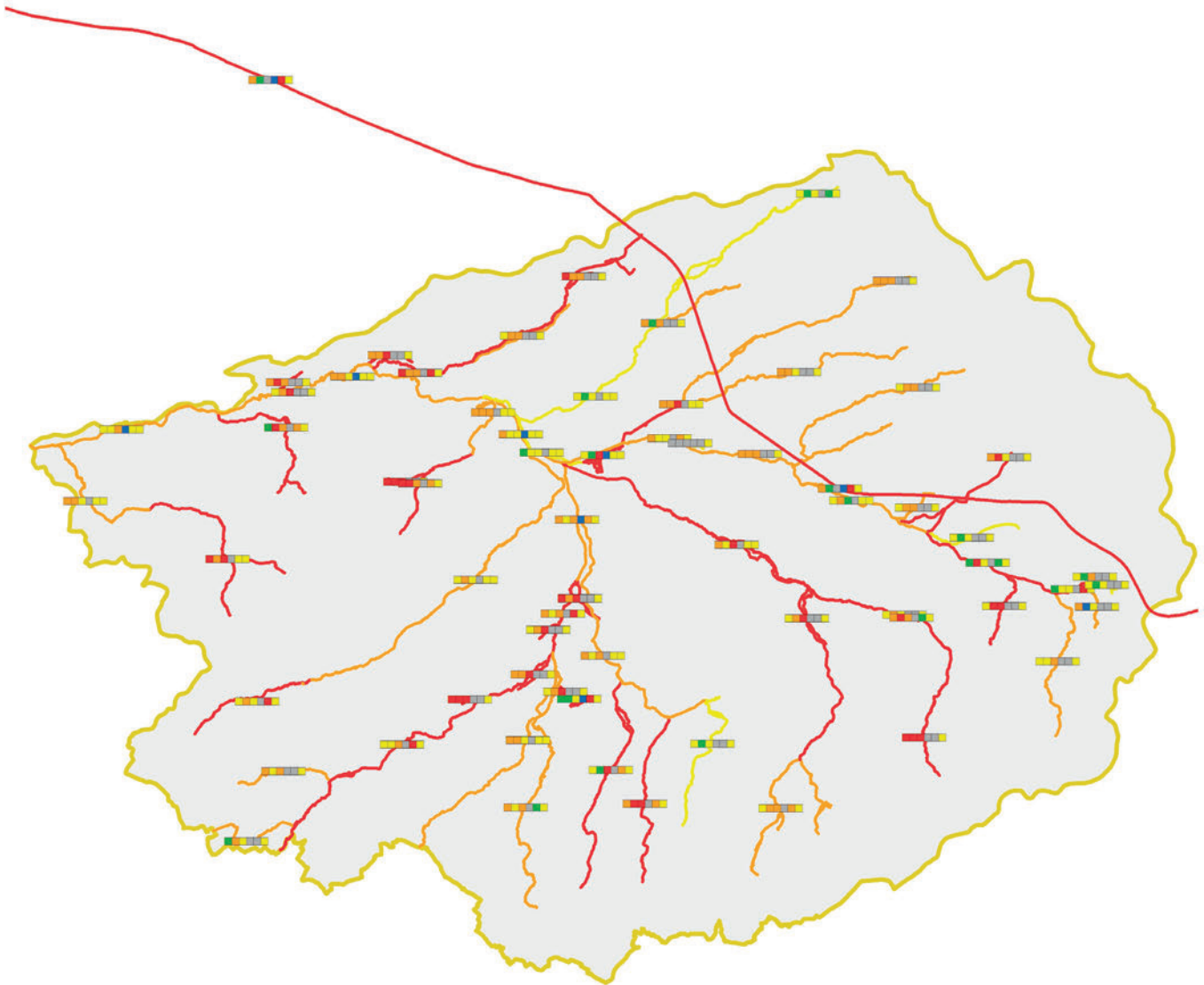
het Zwartwater en het Vinne, net als enkele lokale waterlopen, goed. De meeste waterlopen halen echter een matige of ontoereikende score.

Voor de macrofyten (waterplanten) scoort enkel de Demer tussen de monding van de Stiemerbeek en de monding van de Slangbeek goed. Een derde van de bemeten waterlopen, waaronder de Munsterbeek, de Winge, de Velpe en een groot stuk van de Demer, scoort matig. De laatste metingen van het visbestand tonen aan dat de Demer ter hoogte van Bilzen, de Mombeek, de Dormaalbeek en de Zwarte Beek een goede visindex hebben. Bijna de helft van de meetplaatsen in het Demerbekken kent een matige visindex.

Op dit ogenblik heeft amper 10 % van de onderzochte waterlopen in het Demerbekken een goede structuurkwaliteit. Zo scoren o.a. de Velpe en de bovenlopen van de Herk en de Zwarte Beek goed. Het merendeel van de waterlopen heeft een matige structuurkwaliteit.

Demerbroeken

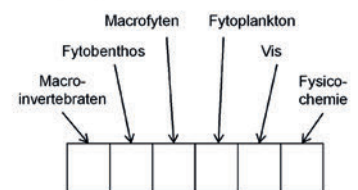

Globale beoordeling ecologische toestand/potentieel

- Geen of onvoldoende meetresultaten
- Zeer goed
- Goed
- Matig
- Ontoereikend
- Slecht

Individuele elementen die ecologische toestand/potentieel bepalen

- Geen of onvoldoende meetresultaten
- Zeer goed
- Goed
- Matig
- Ontoereikend
- Slecht

Beoordeling van de ecologische toestand/potentieel voor de grotere waterlopen in het Demerbekken

Investeren in een betere structuurkwaliteit is een kostenefficiënte maatregel, omdat hiermee ook het zelfreinigend vermogen en de biologische kwaliteit van de waterloop verbetert. Vaak combineren we het structuurherstel met een herstel van de natuurlijke waterberging. De structuurkwaliteit verbeteren we ook door waterlopen minder strak te beheren, waardoor er opnieuw natuurlijke meanders en variatie in de waterloop ontstaan. Wel moeten in het Demerbekken nog een honderdtal vismigratieknelpunten opgelost worden om vissen overal vrije doorgang te kunnen geven.

Ongeveer driekwart van de waterlopen in het Demerbekken heeft een ontoereikende of slechte fysisch-chemische waterkwaliteit. Van de grotere waterlopen benaderen de Munsterbeek, het bovenstrooms deel van de Demer, de Mangelbeek en de Zwarte Beek het best een goede fysisch-chemische waterkwaliteit.

Enkele Kempische waterlopen, waaronder de Winterbeek, de Helderbeek, de Zwarte Beek en de Zutendaalbeek, halen een aanvaardbare stikstofconcentratie. Voor het totale fosforgehalte scoort enkel de Munsterbeek in het Demerbekken goed.

Een specifiek knelpunt is de te hoge geleidbaarheid van het Hulpewater (Winterbeek). Door de sterk verminderde chloridenlozing ter hoogte van Tessenderlo zal de toestand op termijn aanzienlijk verbeteren.

“

Vaak combineren we het structuurherstel met een herstel van de natuurlijke waterberging.

Normoverschrijdingen voor pesticiden vinden we vooral in het zuidelijke deel van het bekken, zoals in de stroomgebieden van de Herk, de Velpe, de Mombeek, de Melsterbeek, de Begijnenbeek, het Zwartwater en de Winge. Door historische vervuiling wordt ook de norm voor enkele zware metalen overschreden: cadmium in De Hulpe en zink in de Mangelbeek.

Wat is “de goede toestand”?

De kaderrichtlijn Water stelt strenge eisen aan de toestand van het watersysteem. Bovendien geldt het one-out, all-out principe: het slechtst scorende kwaliteitselement bepaalt de globale toestandsbeoordeling van het waterlichaam.

De goede ecologische toestand wordt bepaald door tal van factoren die nauw met elkaar verbonden zijn: de aanwezigheid van waterplanten, macro-invertebraten en vissen (biologische parameters), de structuurkwaliteit (hydro-morfologie) van de waterloop en fysisch-chemische parameters zoals het zuurstof-, stikstof- en fosforgehalte. Het gecombineerde effect van al deze factoren bepaalt de ecologische kwaliteit van een waterloop.

In sterk veranderde en kunstmatige wateren heeft het biologisch leven niet dezelfde ontwikkelingskansen. Daarom hebben deze wateren een aangepaste doelstelling, namelijk een goed ecologisch potentieel.

De goede chemische toestand betekent dat de milieukwaliteitsnormen gehaald worden voor gevaarlijke stoffen zoals zware metalen, PAK's en pesticiden.

Waar komt de vervuiling vandaan?

Zuurstofbindende stoffen

Het Demerbekken kent ten opzichte van andere bekkens een gemiddelde belasting met zuurstofbindende stoffen (CZV). Vooral de Zwarte Beek en de Winterbeek (De Hulpe-Zwart Water) hebben een hoog CZV-gehalte. De oorzaak ligt bij niet-aangesloten huishoudelijke vuilvracht en effluent van waterzuiveringsinstallaties. Daarnaast heeft ook de landbouwsector een impact op het CZV-gehalte.

Nutriënten

De belasting van de waterlopen met stikstof en fosfor komt vooral van de huishoudens en de landbouw, in mindere mate van de industrie. De belasting in het Demerbekken is vergelijkbaar met de andere bekkens. In het noordoosten van het bekken is de waterzuiveringsinfrastructuur al verder uitgebouwd waardoor de belasting vanuit de huishoudens er relatief laag is. Het aandeel in de belasting dat afkomstig is van het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallaties is hier logischerwijs groter.

In Natura 2000-gebieden zorgt structuurherstel voor win-wins met de instandhoudingsdoelstellingen.

Ook de landbouw staat in voor een belangrijk aandeel in de vuilvracht van stikstof (45%) en fosfor (30%). In de belangrijkste landbouwregio's in het Hageland (de afstroomgebieden van de Velve, de Begijnenbeek, de Getes en de Winge) en in Haspengouw (de afstroomgebieden van de Melsterbeek, de Herk, de Mombeek, de bovenloop van de Demer en de Munsterbeek) kan de druk vanuit de landbouw voor stikstof oplopen tot meer dan 75 % van de totale druk.

Hoe halen we de goede toestand?

De waterkwaliteit in het Demerbekken is de laatste jaren verbeterd. Om de Europese doelstelling, de goede toestand, te behalen, zetten we sterk in op de verdere sanering van het afvalwater van de huishoudens, minder verontreiniging vanuit de landbouw, een betere structuurkwaliteit van de waterlopen en ecologisch herstel.

Puntbronnen saneren

De achterstand in de uitbouw van de saneringsinfrastructuur in het zuiden van het bekken is de afgelopen jaren grotendeels ingehaald. De komende jaren zetten we die oefening voort, zowel aan de Limburgse kant (o.a. de Mombeek, de Herk) als aan de Brabantse kant (o.a. de Winge, de Velve, de Getes). Om het rendement van de waterzuivering te verhogen, pakken we ook de te hoge verdunning van het water dat aankomt in de zuiveringsstations, zoals in de RWZI's van Hasselt en van Wimmeringen, aan.

Diffuse verontreiniging

De diffuse verontreiniging met nutriënten en pesticiden is niet enkel afkomstig uit de landbouwgebieden in het zuiden van het bekken, maar ook uit tuinen, weginfrastructuur en stedelijk gebied. De recente verstrenging van de wetgeving inzake bemesting (MAP 5), erosiebestrijding en pesticiden zal zeker zijn vruchten afwerpen. Daarnaast zetten we in op sensibilisatie en het promoten van bufferstroken.

Werken aan ecologisch herstel

We streven naar waterlopen met een goede structuur, een hoog zelfreinigend vermogen, een natuurlijke biodiversiteit en een natuurlijke waterhuishouding. In Natura 2000-gebieden zorgt structuurherstel voor win-wins met de instandhoudingsdoelstellingen. Structuurherstel wordt in het Demerbekken voor tal van waterlopen voorzien: o.a. de Demer, de Munsterbeek, de Zwarte Beek, de Winge, de Mombeek, de Velve en de Herk.

De voorbije jaren werden, onder impuls van de integrale projectwerking van het bekkensecretariaat en het regionaal landschap, structuurherstelprojecten uitgevoerd op de Herk, de Mombeek en hun zijwaterlopen. Deze inspanningen worden nog geïntensiveerd. In het kader van het Sigma-project Demervallei worden de komende jaren tientallen oude meanders terug aangesloten op de Demer tussen Diest en Werchter.

Erosie bestrijden en vervuilde waterbodems saneren

Binnen het 'integraal project van de drie beken' pakken we ook de vervuilde waterbodem van de Winterbeek aan. Enkele jaren geleden startte het bekkensecretariaat een project op om samen met alle

actoren een visie en een actieplan voor dit gebied uit te werken. Het overleg behandelde de sanering van de Winterbeek, de monitoring van lozingen, het verminderen van de impact van huishoudelijke lozingen op de kleinere waterlopen en het herstellen van de structuurkwaliteit.

In de erosiegevoelige gebieden in het zuiden van het bekken pakken we via erosiebestrijdingsmaatregelen, het stimuleren van kleine landschapselementen en sensibilisatie de erosie aan. We verminderen ook de toevoer van modder en nutriënten vanuit de akkers naar de waterlopen en hun valleien.

KWZI Kapellen in uitbouw (februari 2016)

Het **bekkenspecifieke deel voor het Demerbekken** bevat bijkomende acties om de toestand van het oppervlaktewater in het bekken te verbeteren. Voorbeelden zijn het herstel van de structuur van waterlopen, het wegwerken van vismigratieknelpunten en de verdere uitbouw en optimalisering van de afvalwatersanering.

BETER OMGAAN MET OVERSTROMINGEN

Overstromingen in het Demerbekken

Overstromingen zijn een natuurlijk verschijnsel. Vooral tijdens de winterperiode laat de verhoogde aanvoer van hemelwater de waterlopen buiten hun oevers treden.

“

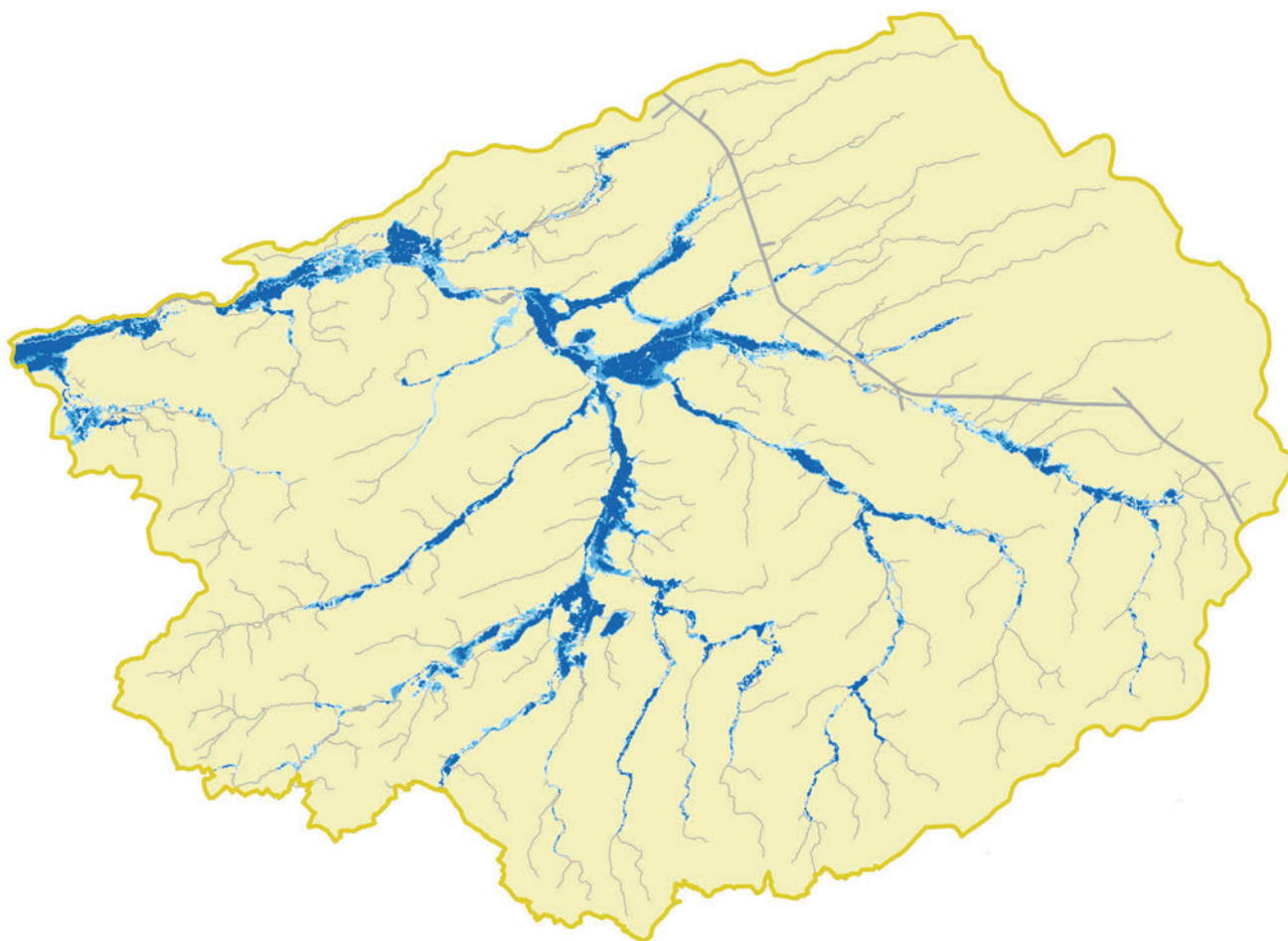
Het Demerbekken kent een geschiedenis van zware overstromingen.

Het Demerbekken kent een geschiedenis van zware overstromingen. De legendarische overstromingen van september 1998 waren de aanleiding voor het ontwikkelingsplan Demer, dat nu zijn realisaties kent in het Sigmaphan Demervallei.

In Halen en Stevoort werden recent bijkomende overstromingsgebieden aangelegd om de steeds weerkerende overstromingen te milderen. Ook het gebied van de Winge is een gekend overstromingsgevoelig gebied.

Velpe, overstromingen thv de Pamelenstraat in Glabbeek

Overstroombaar gebied

- Grote kans
- Middelgrote kans
- Kleine kans

Overstroombare gebieden in het Demerbekken

Het **bekkenspecifieke deel voor het Demerbekken** bevat bijkomende acties om ons beter te beschermen tegen overstromingen. Voorbeelden zijn het Sigmaplan voor de Demervallei, de realisatie van beschermingsdijken langs de Winge en de zoektocht naar een optimale bescherming van woningen en infrastructuur in het stroomgebied van de Winge.

Meerlaagse waterveiligheid

Klimaatverandering verhoogt het risico op overstromingen. Europa drong dan ook aan op een nieuwe overstromingsaanpak. In uitvoering van de Overstromingsrichtlijn schatten de lidstaten het risico op overstromingen in en nemen ze maatregelen om de schade te beperken.

De richtlijn vraagt in te zetten op maatregelen die ons beschermen tegen overstromingen (protectie), op maatregelen die de schade beperken (preventie) én op maatregelen die ervoor zorgen dat we voorbereid zijn als een overstroming zich voordoet (paraatheid). Een combinatie van protectieve, preventieve en paraatheid-verhogende maatregelen biedt de beste garantie. In Vlaanderen is deze visie vertaald in het beleidsprincipe van meerlaagse waterveiligheid.

Meer info: www.hoogwaterzonderkater.be

Een drietrapsstrategie voor een evenwichtige waterbalans

Watertekort en wateroverlast zijn beide het gevolg van een onevenwichtige waterbalans. De problemen worden samen aangepakt met de drietrapsstrategie: vasthouden-bergen-afvoeren. Zo stimuleren we om hemelwater zoveel mogelijk op te vangen en te hergebruiken (regenputten) of in de grond te laten sijpelen (via infiltratievoorzieningen). Het water dat niet ter plekke kan vastgehouden worden, wordt zoveel mogelijk geborgen in valleigebieden (overstromingsgebieden, wachtbekkens) en pas als dat niet lukt, wordt het gericht afgevoerd.

Door het hemelwater te hergebruiken of in de bodem te laten sijpelen houden we het vast en vlakken we piekdebieten af. Bovendien zorgt de sponswerking van de bodem ook voor een hoger debiet naar de waterloop in drogere perioden. Zo vormt een herstel van de natuurlijke waterhuishouding de valleien om tot klimaatbuffers. Het behoud van de open ruimte is hierbij van groot belang.

Meer ruimte voor overstromingswater

Van gebieden die van nature overstromen, proberen we zoveel mogelijk het waterbergend vermogen te behouden. Op andere plaatsen leggen we gecontroleerde overstromingsgebieden aan om overstromingsschade te verminderen.

Paraat staan

Dreigt er toch een overstroming, dan zorgen we ervoor dat informatie snel en correct doorstroomt. Waterbeheerders, hulpdiensten en burgers kunnen dan tijdig maatregelen nemen om schade en ellende te beperken. De portaal-site www.waterinfo.be bundelt alle metingen en voorspellingen voor de bevaarbare en onbevaarbare waterlopen.

DEMER
BEKKEN

BELANGRIJKE GEBIEDEN UITGELICHT

Werken aan de goede toestand doen we stap voor stap en gebied per gebied.

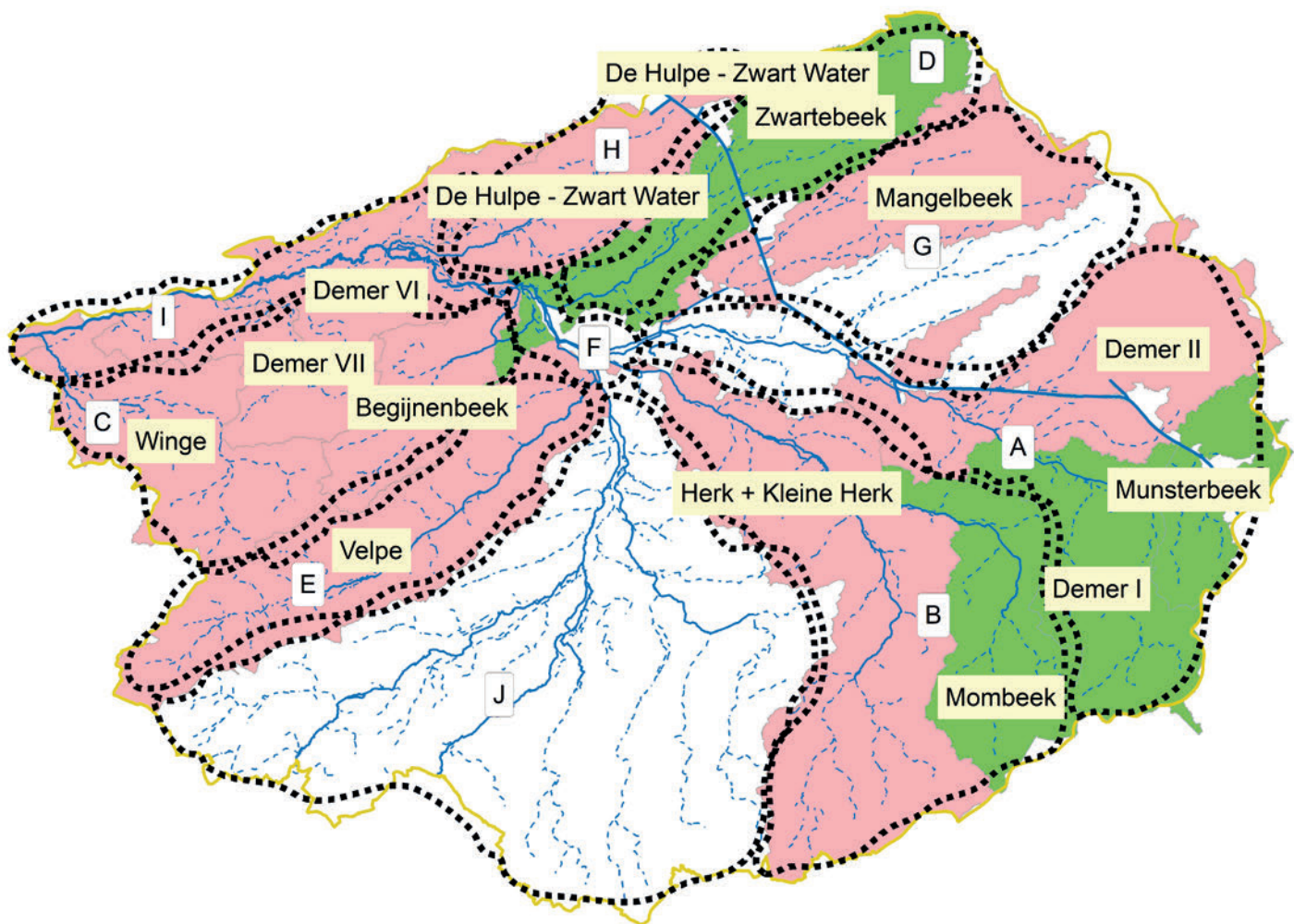
In het Demerbekken streven we in vier speerpuntgebieden (de Zwarte Beek, de Mombeek, de Munsterbeek en de Demer tussen de monding van de Munsterbeek en de monding van de Stiemerbeek) naar een goede toestand tegen 2021.

“

Werken aan de goede toestand doen we stap voor stap en gebied per gebied.

In negen aandachtsgebieden steken we een extra tandje bij om de waterkwaliteit vooruit te helpen: in de stroomgebieden van de Demer (ter hoogte van Diepenbeek/Hasselt en tussen Diest en de monding van de Demer in de Dijle te Rotselaar), de Herk, de Winge, de Begijnenbeek, de Velpe, de Mangelbeek en de Hulpe-Zwart Water. Het bekkensecretariaat brengt er alle betrokkenen samen in een gebiedsgericht overleg om de maatregelen en acties te bundelen en op elkaar af te stemmen. Zo komen we op het terrein sneller tot resultaat. In deze brochure zetten we deze gebieden in de kijker.

Ook buiten de speerpunt- en aandachtsgebieden blijven we investeren in een betere waterkwaliteit en een betere bescherming tegen wateroverlast. Meer informatie leest u in het [bekkenspecifieke deel](#) en de [actielijst](#).

A	Demer Limburg
B	Herk en Mombeek
C	Noord-Hagelandse beken
D	Zwarte Beek
E	Velpe
F	Schulensbroek en Webbekomsbroek
G	Wijers
H	Vallei van de 3 beken
I	Demervallei
J	Getes en Melsterbeek

- Speerpuntgebieden
- Aandachtsgebieden

Het Demerbekken wordt gekenmerkt door een diversiteit van regio's, elk met hun eigenheid, problemen en kansen. In het ene gebied ligt de nadruk op waterkwantiteit, in een ander gebied op waterkwaliteit of ecologie.

Op basis van de huidige waterkwaliteit en de afstand tot de opgelegde normen van de kaderrichtlijn Water zijn in het Demerbekken vier speerpuntgebieden en negen aandachtsgebieden aangeduid. In de speerpuntgebieden willen we in 2021 een goede watertoestand bereiken, in de aandachtsgebieden in 2027. Ook in de andere gebieden (Getes en Melsterbeek, ...) staat een gebiedsgerichte werking voorop.

DEMER EN MUNSTERBEEK

Het Limburgse deel van de Demer beslaat het stroomgebied van de Demer vanaf de samenvloeiing van een aantal kleinere Haspengouwse beekjes nabij Tongeren, langs de gemeenten Bilzen, Diepenbeek, Hasselt tot aan het Schu-lensbroek in Herk-de-Stad, Halen en Lummen, en verderop langs het Webbekomsbroek. De Demer vanaf Diest tot Werchter behoort tot het Sigmagebied Demervallei. De monding van de Demer in de Dijle is het verste punt waar de getijdenwerking vanuit de Schelde nog lichtjes voelbaar is.

De Munsterbeek ontstaat uit de samenloop van enkele beken die ontspringen aan de rand van het Kempens Plateau. Dit zijn de Zutendaalbeek, de Bezoens- of Stalkerbeek, de Molenbeek, de Elsterbeek en Wilderbeek. Ze vloeien samen in de Munsterbeek die op haar beurt naar de Demer stroomt.

De fysico-chemische kwaliteit van de Munsterbeek behoort tot de beste van het Demerbekken.

Biologie in de Munsterbeek een stap vooruit

De fysico-chemische kwaliteit van het speerpuntgebied Munsterbeek behoort tot de beste van het Demerbekken. Sinds enkele jaren voldoet ook het fosforgehalte van de waterloop aan de norm.

Het biologische leven van de Munsterbeek scoort daarentegen niet goed. De biologische kwaliteit verbeteren we door structuurherstel en door vismigratie vanuit de bovenloop van de Demer en de Zutendaalbeek naar de Munsterbeek mogelijk te maken. In de Zutendaalbeek (bovenloop van de Munsterbeek) is de beekprik nog aan-

wezig. Wanneer de vismigratieknelpunten weggewerkt zijn, kan deze soort vanuit de Zutendaalbeek naar de Munsterbeek en de Demer migreren.

Structuurherstel voor de Demer

De bovenloop van de Demer heeft al een matige ecologische kwaliteit. Met structuurherstel proberen we die kwaliteit te verbeteren. Ook in het speerpuntgebied Demer I (Bilzen) wordt de vrije vismigratie aangepakt. De VMM en de provincie onderzoeken hier de mogelijkheden voor beekherstel in de Demer en de Molenbeek, een zijloop van de Demer in Membruggen.

Stroomafwaarts tussen de monding van de Stiemerbeek tot aan de monding van de Roosterbeek, (aandachtsgebied Demer II), komt de Demer in meer verstedelijkt gebied. Hier laat het landgebruik een vrij meanderende waterloop niet toe en zijn de mogelijkheden voor structuurherstel beperkt.

De terreinen van de universiteitscampus in Diepenbeek voorzien voldoende ruimte voor water. Ook hier werken we aan structuurherstel. We herstellen het watergebonden blauwgrasland en doen inspanningen om via een poelensnoer langs de Stiemerbeek de

boomkikker tot in de universiteitscampus te brengen.

Verderop, tussen Diest en Werchter, wordt de Demervallei heringericht in het kader van het Sigmapien. Doelstelling is een betere bescherming tegen overstromingen en de waardevolle Demernatuur in ere te herstellen. Acht partners in de Demervallei ondertekenden op 28 november 2011 een principiële beslissing over een integraal uitvoeringsprogramma voor de Demervallei van Diest tot Rotselaar. Dit programma omvat naast waterveiligheid en natuurlijkheid ook aspecten als recreatie, erfgoed en streekontwikkeling.

Wegwerken vismigratieknelpunten op Demer- en Munsterbeek

De Demer is een prioritaire vismigratieroute. Daarom pakt de VMM het vismigratieknelpunt op de Demer t.h.v. de Renfortmolen in Bilzen aan. In overleg met de watermoleneigenaar, de stad Bilzen en het Agentschap voor Onroerend Erfgoed onderzoekt de VMM de mogelijkheden om de molen vispasseerbaar te maken. We proberen de plannen voor het realiseren van vrije vismigratie en een mogelijke restauratie van de beschermde watermolens op elkaar af te stemmen. De deels ingebuisde Pepelbeek kan hierbij als visnevengeul dienen.

Op de Demer in Bilzen, net voorbij de gemeentegrens met Hoeselt, liggen de restanten van de Motmolen. Waar vroeger het molenrad stond, is er nu enkel nog een betonnen constructie waar het Demerwater overheen 'valt'. Voor vissen vormt deze constructie een hindernis. Daarom leggen we door een vlakbij gelegen verlaten vijver een nevengeul aan tot aan de Nieuwzouw, zodat vissen binnen enkele jaren weer voorbij deze oude molensite kunnen zwemmen.

HERK EN MOMBEEK

De bovenlopen van de Herk en de Mombeek, de voornaamste zijloop van de Herk, ontspringen in het reliëfrijke landbouwgebied 'Droog Haspengouw' in de gemeenten Tongeren, Heers en Sint-Truiden. Verderop stromen de Mombeek en de middenloop van de Herk door het bronrijke gebied van 'Vochtig Haspengouw' in de gemeenten Borgloon, Wellen en Kortesseem. Het waardevolste natuurgebied van de Mombeekvallei bevindt zich aan de grens van Kortesseem en Diepenbeek, waar lemige en zandige bodems in elkaar overgaan. Verderop mondt de Mombeek in het grensgebied van Hasselt en Alken uit in de Herk. In het Schulensbroek, in het grensgebied van Herk-de-Stad, Lummen en Halen, mondt de Herk uit in de Gete.

Het structuurherstel van de Mombeek en haar zijlopen krijgt prioriteit.

De Mombeek, waar een goede toestand niet zo ver af is

In het speerpuntgebied Mombeek sluiten we meer huishoudens aan op de riolering, zodat o.a. het nieuwe zuiveringsstation van Jesseren-Borgloon ten volle benut wordt. In het reliëfrijke landbouwgebied van de zuidelijke bovenlopen in Borgloon, Kortesseem en Tongeren pakken we de erosie aan. Ook het structuurherstel van de Mombeek en haar zijlopen krijgt prioriteit.

De Herk, op weg naar een goede toestand

Ook in aandachtsgebied Herk bouwen we de saneringsinfrastructuur verder uit. We breiden het rioleringsnet dat aansluit op het nieuwe zuiveringsstation van Hoepertingen uit. Ook hier, aan de zuidelijke bovenlopen in Sint-Truiden en Heers, pakken we erosie aan en benutten we alle kansen om de structuur van de waterloop te herstellen. Langs de midden- en benedenloop zijn er mogelijkheden tot structuurherstel bij de aanleg van overstromingsgebieden.

De impact van bestrijdingsmiddelen, afkomstig van akkers en privétuinen, pakken we aan in samenwerking met de landbouwsector en de gemeenten.

Water- en natuurbeleid samen realiseren

In de beneden-Mombeekvallei, tussen Vliermaal en Oftingen, werken we, in lijn met de instandhoudingsdoelstellingen, natuurlijke overstromingsgebieden uit.

Die combineren waterberging en waterconservering met het herstel van zeldzame waterafhankelijke vegetaties (blauwgraslanden, kalkmoeras). Dit gebeurt o.a. door een herstel van de waterhuishouding (peilbeheer, aanpassing drainage, vertraagde afvoer), waarbij we rekening houden met de overstromingsgevoeligheid van bepaalde vegetatietypes. De ecologisch waardevolle bovenlopen van de Mombeek (Herkwinning/Zammelen) en van de Herk (Overbroek, Egenhoven, Mettecoven) vragen vergelijkbare maatregelen.

Samen hermeanderen

Het actieprogramma voor de Mombeek en de Herk omvat een tiental hermeanderings- en beekstructuurherstelprojecten. Alle waterbeheerders werken hier samen: VMM, watering De Herk en provincie Limburg. Het regionaal landschap Haspengouw en Voeren en het bekkensecretariaat faciliteren.

Langs de Grondelingbeek, een zijloop van de Herk, stelt de gemeente Heers haar gemeentebeemd voor meerdere kilometers ter beschikking voor een uitgebreid structuurherstelproject. Watering De Herk zorgt, samen met de provincie en het regionaal landschap, voor enkele beek(structuur)herstelprojecten over meerdere kilometers waterloop op de kasteeldomeinen van de Graven van Voort en Heks.

Voor de Sint-Annabeek en de Mombeek in de buurt van Zammelen werken de provincie, de watering en het regionaal landschap ook samen met de VLM in het kader van het ruilverkavelingsproject Jesseren. Samen met ANB wordt nagegaan welk structuurherstel mogelijk is in de Sint-Annabeek. Ook wordt bekeken waar dood hout kan aangebracht worden om de rivierdonderpad, die hier vroeger voorkwam, opnieuw te kunnen uitzetten.

Overleg over beekherstel ikv het integraal project Herk en Mombeek

WINGE, MOTTE EN BEGIJNENBEEK

De Noord-Hagelandse beken omvatten de Begijnenbeek, die in Diest in de Demer uitmondt, de Motte, die in Aarschot in de Demer uitmondt en het watergevoelige stroomgebied van de Winge in Holsbeek en Rotselaar. Het gebied is rijk aan getuigenheuvels in ijzerzandsteen, vanuit de vroegere Diestiaan zee. Het sluit sterk aan op de benedenloop van de Demer. Er is ook een historische link met de Dijle, waar de Winge in het verleden in uitmondde.

“

Het verder uitbouwen van de waterzuiveringsinfrastructuur helpt ons de goede ecologische toestand van de Winge, Motte en Begijnenbeek te bereiken.

Winge en Motte

De overstromingsproblematiek in het aandachtsgebied Winge (Wingepark, Terheidelaan) pakken we aan met een combinatie van een evenwichtig onderhoud van de waterloop, stroomopwaartse waterberging, bijkomende beschermingsdijken en waar nodig individuele beschermingsmaatregelen. We voorkomen waar mogelijk dat bijkomende verharding de druk op het watersysteem verhoogt. Het uitbouwen van de gemeentelijke en bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur helpt ons de goede ecologische toestand van de Winge en Motte te bereiken.

Begijnenbeek

Ook in het aandachtsgebied Begijnenbeek moeten de verdere uitbouw van de zuiveringsinfrastructuur en erosiebestrijding de fysico-chemische toestand van de waterloop verbeteren.

Rioleringsprojecten brengen leven in het water van de Winge

In 2015 werd het afvalwater van bijna de helft van de huishoudens in de Wingevallei via rioleringen naar de RWZI van Sint-Joris-Winge of van Rotselaar gevoerd. Om de zuiveringsgraad in de Wingevallei tegen 2021 op te trekken naar 70% voeren we de komende jaren maar liefst 42 gemeentelijke en bovengemeentelijke rioleringsprojecten uit. Deze inhaalbeweging zal er ongetwijfeld voor zorgen dat zowel de fysisch-chemische waterkwaliteit als het waterleven in de Winge en haar zijlopen grote stappen vooruit zullen zetten.

ZWARTE BEEK

De vallei van de Zwarte Beek is één van de meest intacte beekvalleien van ons land, met meer dan 1500 hectare natuur vanaf de bron in Hechtel tot de monding in Diest. In de regio van Beringen, Heusden-Zolder en Halen stroomt de Zwarte Beek bijna volledig door natuurgebied.

De Zwarte Beek herbergt één van de grootste populaties beekprik van Vlaanderen.

Beginnen aan de bron

Om de goede toestand in het speerpuntgebied Zwarte Beek te halen, moeten we aan de bron beginnen. De sterke instroom van nutriënten in de bovenloop vanuit het omliggende landbouwgebied moet er beperkt worden.

Ter hoogte van het militair domein en in kader van het lopende natuurinrichtingsproject 'Zwarte Beek' wordt in de vallei ruimte voor water gecreëerd en dragen we bij aan de instandhoudingsdoelstellingen. In het projectgebied sluiten we vijf meanders opnieuw aan op de Zwarte Beek. Door het inschakelen van deze afgesneden meanders vergroten we niet alleen het waterbergend vermogen en het meanderend karakter van de beek. We breiden ook het leefgebied van de beekprik uit. De

Zwarte Beek herbergt trouwens één van de grootste populaties beekprik van Vlaanderen.

Verder stroomafwaarts zal een hermeanderingsproject van de VMM de structuur van de Zwarte Beek, en zo ook de leefomstandigheden voor het waterleven, sterk verbeteren.

Verdere uitbouw rioleringen

In Beringen zijn nog enkele rioleringsprojecten in uitvoering of gepland, zoals ter hoogte van de Kraaienstraat. Bij gebrek aan riolering lozen de woningen er momenteel hun afvalwater in de Zwarte Beek. Eens deze projecten gerealiseerd zijn, is het rioleringsstelsel in het stroomgebied van de Zwarte Beek grotendeels uitgebouwd.

Zwarte Beek (met roestbruine kleur door ijzerhoudende ondergrond)

Een groot herstelproject voor de Zwarte Beek

In Beringen en Lummen is een groot herstelproject voor de Zwarte Beek gepland. De VMM zal er in 2016-2017, samen de provincie Limburg en Natuurpunt, de structuur van de waterloop over een lengte van meer dan 2,5 km herstellen.

In de gebieden 'Bocht van Laren' en 'Schurfert' worden historische meanders uitgegraven en terug aangesloten en de rechtgetrokken delen van de Zwarte Beek gedeeltelijk gedempt. De afwisseling tussen binnen- en buitenbochten met bijhorende variatie in stroomsnelheid, erosie- en sedimentatieprocessen verhoogt de kansen voor stroomminnende vissoorten zoals kopvoorn en serpeling. De nog aanwezige vismigratieknelpunten, zoals de stuw ter hoogte van de Gestelse Heide en de Gestelse molen, worden vispasseerbaar gemaakt. Naast een verbetering van de waterloopstructuur zorgt het project ook voor meer waterberging. Door het meanderend verloop stijgt het waterbergend vermogen van de waterloop en wordt het water minder snel afgevoerd. Tot slot voorziet het project ook een herstel van de landschappelijke en ecologische waarden ter hoogte van het natuureservaat 'Vallei van de Zwarte Beek'.

GETES, MELSTERBEEK EN VELPE

De Kleine Gete en de Grote Gete ontspringen in Wallonië. De Grote Gete stroomt door Hoegaarden, Tienen, Linter en Zoutleeuw, de Kleine Gete door Landen, Linter en Zoutleeuw. In Zoutleeuw vloeien beide Getes samen. De Melsterbeek ontspringt in Gingelom en mondt nabij Donk, een deelgemeente van Herk-de-Stad, uit in de Gete. De Velpe is een zijbeek van de Demer. Ze ontstaat in Bierbeek en mondt in Halen uit in de Demer. Het stroomgebied van de Velpe is aandachtsgebied.

“

De herintroductie van de rivierdonderpad werd dankzij het integraal project ‘Kleine Gete’ een groot succes.

Het contact tussen rivier en vallei herstellen

De ruimtelijke uitgestrektheid van dit gebied tussen Haspengouw en het Hageland biedt belangrijke kansen in de zoektocht naar mogelijkheden om het contact tussen de valleigronden en hun waterlopen te herstellen. De waterlopen die doorheen de landelijke regio van Tienen, Landen, Hoegaarden, Glabbeek, ... stromen, voeren een zeer groot debiet. De valleien van de Getes, Melsterbeek en Velpe kunnen bij piekdebieten grote hoeveelheden water op een natuurlijke manier bergen. De

regio is dan ook zeer belangrijk voor de waterveiligheid van het volledige Demerbekken. Om de waterkwaliteit te verbeteren, zetten we o.a. in op grensoverschrijdend overleg met het Waals Gewest.

Integrale projecten

Het bekkensecretariaat startte enkele jaren geleden met een integraal project voor de Kleine Gete. De focus ligt op waterkwaliteit, erosiebestrijding en vrije vismigratie ten voordele van de rivierdonderpad. De herintroductie

van deze Europees beschermde vissoort werd, dank zij de acties van dit integraal project, een groot succes. Onder impuls van het regionaal landschap Zuid-Hageland werken we aan een visievorming voor de vallei van de Gete.

Ook voor de Velpe wordt een integraal project opgestart. De mogelijkheden voor structuurherstel worden onderzocht. Er is nog een grote achterstand in te halen op het vlak van riolering. De aanpak van de erosie in dit gebied zal ook een gunstige invloed hebben op de kwaliteit van de Velpe.

Grote stappen vooruit in de waterzuivering van de Velpe

Het afvalwater van de woningen langs de bovenlopen van de Velpe wordt naar een zuiveringsinstallatie gevoerd. In de middenloop en benedenloop komt het huishoudelijk afvalwater nog rechtstreeks in de Velpe terecht. Tegen 2021 komen hier vier nieuwe zuiveringsinstallaties bij. Twee daarvan komen op het grondgebied van Kortenaeken, de andere twee op dat van Glabbeek. Samen zullen ze het afvalwater van bijna 5.000 inwoners zuiveren. De waterkwaliteit van de Velpe en het biologische waterleven zullen tegen 2021 een grote stap vooruit zetten.

Kleine Gete ter hoogte van Orsmaal

SCHULENSBROEK EN WEBBEKOMSBROEK

Een groot deel van de waterlopen van het Demerbekken (Demer, Gete, Herk, Velpe, Mangelbeek, Zwarte Beek en Begijnenbeek) komen samen ter hoogte van het overstromingsgevoelig gebied van Schulen en Webbekom. Dit knooppunt van valleien, in de regio van Herk-de-Stad, Halen, Lummen en Diest, was en is belangrijk voor waterveiligheid en natuur.

Om die reden hebben de waterbeheerders van dit gebied het waterveiligheidscentrum bij uitstek van het Demerbekken gemaakt. De verschillende gecontroleerde overstromingsgebieden van het Demerbekken (Schulensbroek, Webbekomstbroek, Hoeleden, Halen en Stevoort), worden vanuit een controlecentrum in Schulen gecoördineerd.

Het Schulensbroek en Webbekomsbroek vormen het waterveiligheidscentrum van het Demerbekken.

Werken in het Schulensbroek

Het Schulensbroek werd destijds aangelegd als een traditioneel wachtbekken, met een omdijkt binnenbekken waarbinnen het Schulensmeer ligt. Het buitenbekken kan indien nodig ook aangesproken worden. Omwille van de belangrijke natuurwaarden van dit gebied, werken de VMM, ANB Natuurpunt en het regionaal landschap Haspengouw en Voeren in

het kader van een Life-project samen aan het terug natuurlijker maken van het watersysteem.

Het Schulensbroek, een typisch gebied van overstromingsgraslanden en weidevogels, wordt in grote mate beïnvloed door de benedenloop van de Herk in het zuiden van het gebied en de Demer. In het noorden, het veel nattere 'Lummensbroek' mondt de Mangelbeek uit in de Demer.

Restauratie van de Grote Steunbeer

Om beter te kunnen inspelen op piekdebieten, maakt de VMM werk van een regelbare stuw op de Demer aan de Grote Steunbeer in Diest, waardoor

het overstromingsbeheer nog efficiënter kan verlopen. Bovendien kunnen we door een nauwkeurige instelling van de waterpeilen de waterbergingsfunctie en de ontwikkeling van watergebonden vegetaties beter op elkaar afstemmen.

Ecologisch herstel in het Schulensbroek

In het Schulensbroek werken de VMM, het Agentschap Natuur en Bos, Natuurpunt en het regionaal landschap Haspengouw en Voeren in het kader van het LIFE-project Delta samen aan projecten in het binnen- en buitenbekken van dit overstromingsgebied. De VMM zal de ecologische kwaliteit van het Schulensmeer verbeteren door de oevers van het meer natuurlijker in te richten. Het regionaal landschap werkt in het buitenbekken een project uit om de Oude Herk terug watervoerend te maken. Deze maatregelen zijn ook relevant voor de toekomst van de grote modderkruiper, een Europese beschermde vissoort, waarvoor dit gebied belangrijk is.

Overstromingen in het Schulensbroek

DE WIJERS

'De Wijers' is een andere naam voor het Vijvergebied Midden-Limburg in de gemeenten Hasselt, Genk, Diepenbeek, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Lummen en Zonhoven. Het gebied omvat veel stilstaande waters en kleinere waterlopen die in de Demer uitmonden. Ook de Mangelbeek, een aandachtsgebied, stroomt door De Wijers.

Een uniek gebied

'De Wijers' is een thuishaven voor zeldzame planten en dieren en bevat een grote cultuurhistorische en landschappelijke rijkdom. Het is bovendien een toeristisch-recreatieve topregio en de belangrijkste economische streek in Limburg (Hasselt en Genk). Water is het belangrijkste identiteitskenmerk van De Wijers en zorgt voor de blauwe draad in het gebied. Daarom is het ook belangrijk om natte natuurverbindingen te voorzien met de Demer.

Uitdagingen voor 'De Wijers'

Alle betrokken administraties en sectoren hebben samen een integrale visie voor dit gebied opgesteld. Hierin staat o.a. het versterken van het blauwgroene netwerk centraal. De afgelopen decennia is de zichtbaarheid

van water en heide in 'De Wijers' er sterk op achteruitgegaan. Vijvercomplexen groeiden dicht omdat aloude landgebruiken, zoals het hoeden van vee op de dijken en in de vijvers, teloor gingen. Bekken verdwenen door de verstedelijking en de aanleg van infrastructuur. We zetten nu in op maatregelen die het typische Wijerlandschap opnieuw zichtbaar maken, waarbij we ook sterk rekening houden met de natuurdoelen voor het gebied. Via een uitvoeringsprogramma en een nieuw landinrichtingsproject krijgt deze visie verder uitvoering.

De fysisch-chemische waterkwaliteit van de waterlopen in dit gebied is al goed, met uitzondering van het fosforgehalte. De rioleringsinfrastructuur is er grotendeels uitgebouwd, maar de overstortwerking heeft wel een impact. De biologische kwaliteit vraagt nog meer maatregelen, vooral op het vlak van structuurherstel.

Het grondwaterpeil in de mijnverzakkingsgebieden optimaliseren

De VLM voert verschillende projecten uit in de mijnverzakkingsgebieden in De Wijers. In het mijnverzakkingsgebied Schansbroek in Genk optimaliseren ze het grondwaterpeil om de omliggende woningen te beschermen en de watergebonden natuur, zoals de libellen en amfibieën in de poelen en het elzenbroekbos, te herstellen. De Schansbeemden in Heusden-Zolder kennen eenzelfde herinrichtingsprogramma.

VALLEI VAN DE 3 BEKEN

De vallei van de Drie Beken dankt zijn naam aan drie beken die naast elkaar stromen: de Kleine Beek, de Middelbeek, en de Grote Beek. De vallei van Drie Beken strekt zich uit over de gemeenten Diest, Scherpenheuvel-Zichem, Beringen en Tessenderlo. Het aandachtsgebied De Hulpe-Zwart Water ligt binnen deze vallei.

Sinds 2014 wordt er minder zout in de Winterbeek geloosd, waardoor de waterkwaliteit erop vooruit gaat.

Een nieuwe toekomst voor de Winterbeek

Een vernieuwde lozingsvergunning voor Tessenderlo Chemie nv zorgt sinds 2014 voor een sterke verbetering van de waterkwaliteit van de Winterbeek (Grote Beek). Er worden nu 10 keer minder zouten geloosd. Daarnaast gaat in 2017 een saneringsproject van start dat de sterk verontreinigde waterbodem van de Winterbeek aanpakt.

Tegelijkertijd richten we de Winterbeek, de Kleine Beek en de Middelbeek opnieuw in, om een vertraagde waterafvoer en een grotere infiltratie naar het grondwater te combineren met het herstel van diverse 'natte natuur' habitats. De komende jaren leggen we in het gebied ook nog de ontbrekende riolering aan.

Saneringsproject in en langs de Winterbeek

Door de verontreiniging met zware metalen en de jarenlange zoutlozingen was de Winterbeek (ook gekend als Grote Beek, De Hulpe, Zwart Water) sterk verontreinigd tussen het lozingspunt van Tessenderlo Chemie en de monding in de Demer. Ook de overstromingsgevoelige gebieden in de vallei en de oevers zijn verontreinigd, net als een deel van twee zijlopen, de Grote en de Kleine Leigracht.

Sinds 2014 wordt er minder zout in de Winterbeek geloosd, waardoor de waterkwaliteit er op vooruit gaat. De historische verontreiniging van de waterbodem en de oevers staat een verder ecologisch herstel in de weg. Een sanering van de waterbodem en van het valleigebied van de Winterbeek is noodzakelijk.

De Vlaamse Regering heeft in 2015 het besluit goedgekeurd voor de toepassing van het Bodemdecreet en de financiering van de sanering van de Winterbeek. De praktische uitvoering van deze sanering is een samenwerking tussen VMM, OVAM en Tessenderlo Chemie. De werken gebeuren tussen 2017 en 2021.

Meer info: www.winterbeek.be

DEMER
BEKKEN

WATEROVERLEG IN HET DEMERBEKKEN

Beken en rivieren stromen dwars door administratieve grenzen. De vele functies en aspecten van water overschrijden de bevoegdheden van de verschillende overheden en administraties. In het integraal waterbeleid werken de betrokken beleidsdomeinen en bestuursniveaus samen om water gerelateerde kwesties zoals wateroverlast of slechte waterkwaliteit aan te pakken.

Het overleg tussen alle betrokkenen binnen een bekken heeft een bestuurlijke pijler (bekkenbestuur), een maatschappelijke pijler (bekkenraad) en een ambtelijke pijler (gebiedsgericht en thematisch overleg). Motor van het integraal waterbeleid in een bekken is het bekkensecretariaat.

Bekkenbestuur: elk bekken zijn bestuur

Het bekkenbestuur coördineert het waterbeleid op het niveau van het bekken. Het bekkenbestuur is verantwoordelijk voor het bekkenspecifieke deel van het stroomgebiedbeheerplan en adviseert onder meer de waterbeleidsnota en het Vlaamse deel van het stroomgebiedbeheerplan.

In dit orgaan zetelen vertegenwoordigers van de betrokken Vlaamse beleidsdomeinen en vertegenwoordigers van de lokale besturen (provincies, gemeenten, polders en wateringen). Het bekkenbestuur neemt beslissingen op bestuurlijk vlak.

De gouverneur van Limburg en de gouverneur van Vlaams-Brabant zijn de covoorzitters van het bekkenbestuur van het Demerbekken, de bekkencoördinator is de secretaris ervan.

Bekkenraad: iedereen zijn zeg

De bekkenraad is het adviesorgaan van het bekken waarin de maatschappelijke belangengroepen en sectoren betrokken bij het waterbeleid vertegenwoordigd zijn: landbouw, natuur, bos, milieu en landschap, industrie en handel, ontginning en energie, visserij, toerisme en recreatie, wonen en de transport- en vervoersector.

De bekkenraad staat in voor het overleg met het middenveld op bekkenniveau. De voorzitter van de bekkenraad is de bekkencoördinator.

Gebiedsgericht en thematisch overleg om beter vooruit te gaan

In het gebiedsgericht en thematisch overleg zijn alle waterbeheerders op ambtelijk vlak vertegenwoordigd. Hier worden documenten voor het bekkenbestuur en de bekkenraad voorbereid, knelpunten besproken en eventueel aan het bekkenbestuur overgedragen.

Zo organiseert het bekkensecretariaat voor elk speerpunt- en aandachtsgebied gebiedsgericht overleg in het kader van een integraal project. Op basis van een gemeenschappelijke visie willen we er de inspanningen bundelen. Zo kunnen we op het terrein zichtbare stappen vooruit zetten om op termijn de goede toestand te halen.

Ruimte voor water én waterlopen met een goede ecologische toestand vormen belangrijke doelstellingen. Deze doelstellingen kunnen slechts op een duurzame manier gerealiseerd worden als we de waterlopen op een integrale manier benaderen.

In het Demerbekken coördineert het bekkensecretariaat de integrale projecten voor de Limburgse Demer (Demer en Munsterbeek), de Herk en Mombeek, de Zwarte Beek, Schulenbroek en de Getes. Voor 'De Wijers' en het Sigma Demervallei werkt het bekkensecretariaat samen met andere integrale initiatieven. Voor andere gebieden, zoals de Velpe, worden nog integrale projecten opgestart.

Bekensecretariaat: motor van de bekkenwerking

Het bekkensecretariaat staat in voor de dagelijkse werking binnen het bekken en het voorbereidende werk voor het bekkenbestuur. Het bekkensecretariaat bereidt het bekkenspecifieke deel van het stroomgebiedbeheerplan voor en organiseert de bijeenkomsten van het bekkenbestuur en de bekkenraad. Op vraag van het bekkenbestuur organiseert het bekkensecretariaat ook gebiedsgericht en thematisch overleg. Hieronder vallen ook de integrale projecten, die het bekkensecretariaat voor elk speerpunt- en aandachtsgebied opstart.

De dagelijkse leiding van het bekkensecretariaat ligt bij de bekkencoördinator. De bekkencoördinator wordt bijgestaan door één of meerdere planningsverantwoordelijke(n). De bekkencoördinatoren en planningsverantwoordelijken behoren tot het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie of het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare werken. Per provincie is er ook een vertegenwoordiger van het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening. Ook de provincies stellen personeel ter beschikking van het bekkensecretariaat.

Grensoverschrijdend wateroverleg

Het Demerbekken kent weinig grensoverschrijdende waterlopen, met uitzondering van de bovenlopen van de Getes. In het kader van het Grensoverschrijdend Overleg Water (GOW) voor Dijle-Gete, overlegt het bekkensecretariaat, samen met de collega's van het Dijle-Zennebekken, regelmatig met Wallonië. Doel van dit overleg is informatie-uitwisseling over de doelstellingen, de planning en de acties voor de kaderrichtlijn Water en de Overstromingsrichtlijn. Ook andere grensoverschrijdende kansen en knelpunten kunnen binnen het GOW aan bod komen.

DEMER
BEKKEN

MEER INFORMATIE

U vindt op www.demberbekken.be het bekkenspecifieke deel voor het Demerbekken en allerhande bijkomende informatie.

Het **geoloket stroomgebiedbeheerplannen** toont de waterlichamen en de plaatsgebonden acties op kaart. Van elk oppervlaktewaterlichaam en elke actie vindt u een informatiefiche:

- » Een **oppervlaktewaterlichaamfiche** geeft de informatie die over dat oppervlaktewaterlichaam aan Europa gerapporteerd wordt: de karakterisering van het waterlichaam, de doelstellingen en afwijkingen, de druk- en impact analyse, de toestandsbeoordeling en de kwaliteitsnormen voor gevaarlijke stoffen.
- » Een **actiefiche** bevat een korte beschrijving van de actie, geeft aan waar en wanneer de actie zal uitgevoerd worden, op hoeveel de kostprijs geraamd is en of deze middelen al beschikbaar zijn.

Via het **geoloket zoneringsplannen en gebiedsdekkende uitvoeringsplannen** ontdekt u in welke zone een woning ligt en welke projecten in de buurt gepland zijn:

- » een zone waar het afvalwater opgevangen wordt in een riool, of waar dit in de nabije toekomst gepland is, en waar de gemeente/rioolbeheerder of het gewest instaat voor de verdere zuivering
- » een zone waar de burger zelf het afvalwater moet zuiveren.

Meer informatie over het integraal waterbeleid in Vlaanderen leest u op www.integraalwaterbeleid.be. U vindt er onder andere de volledige stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2016-2021, waarvan de bekkenspecifieke delen, deel uitmaken.

Bekkensecretariaat Demerbekken

p/a Vlaamse Milieumaatschappij
Vlaams Administratief Centrum, Diestsepoort 6, bus 73
3000 Leuven
Tel. 016 66 53 50
secretariaat_demer@vmm.be
www.demberbekken.be

D/2016/6871/044

Foto's: VMM, Bekkensecretariaat, Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren, VLM, Aquafin, Peter Maris, Steven Beyen, Benny Vangansewinkel, Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Raf Stassen, Dirk Ercken

v.v.u.: Philippe D'Hondt, voorzitter CIW